

skih svetov. Ako pa obiskujejo šolo v kakem okraju otroci drugih v Avstriji pripoznanih veroizpovedovanj, tedaj dobe ti drugoverci, ako jih je v dotični občini po zadnjem štetju — izvzet je Dunaj in njegova predmestja — najmanj 100, svojega zastopnika v krajnem šolskem svetu, ki ga voli dotična verska višja oblast. Le-ta zastopnik ima pa pravico, se udeleževati posvetovanj in glasovanj le v onih sejah, kjer se razpravlja specijalno o predmetih tikajočih se interesa zastopanih.

Krajnega šolskega nadzornika imenuje okrajni šolski svet za dobo 6 let izmed v šolski občini stanujočih davkoplačevalcev. Učitelji ljudskih šol ne morejo biti krajni šolski nadzorniki. Predsedniki, oziroma njih namestniki se volijo za dobo 6 let. Katoliški duhovnik more volitev odkloniti. Zastopniki drugih veroizpovedovanj kakor tudi učitelji ne morejo biti voljeni krajnim šolskim predsednikom. V mestih z lastnim štatutom — izvzemši Dunaja — prevzame posle krajnih šolskih svetov okrajni šolski svet. Krajne šolske nadzornike v takih mestih imenuje deželni šolski svet izmed članov okrajnega šolskega sveta. Na Dunaju pa imenuje okrajni šolski svet po potrebi krajne šolske nadzornike izmed članov dotičnih krajnih šolskih svetov.

Okrajni šolski svet. Le-ta pa obstoja po novem zakonu poleg sedaj običajnih članov še iz posebnih zastopnikov deželnega odbora in okrajnih šolskih nadzornikov. Člani okrajnega šolskega sveta morajo pri vstopu v okrajni šolski svet priseči »prisego molčečnosti«, t. j. da ne bodo izdali ne ustmeno ne pismeno onih »tajnosti«, kise tičejo osebnih, javnih ali pa službenih interesov. Kdor ne priseže te prisege, se sploh ne sme udeleževati sej. Okrajni šolski svet lahko kaznuje take uporneže z globo do sto kron. Enaka kazen zadene tudi one, ki prelomijo to prisego.

V deželni šolski svet odpošilja dunajski zastop po novem štiri, namesto sedanjih treh zastopnikov. Tudi zastopniki v deželnem šolskem svetu morajo priseči »prisego molčečnosti«.

b) Šolsko vzdrževanje.

Meščanske šole naj se ustanavljajo le zaradi krajnih potreb. V krajih, kjer so srednje šole, se mora s poukom nehati kakor tudi pričeti istočasno kakor na srednjih šolah. Tu so torej velike počitnice enake počitnicam srednjih šol.

Stroške za vzdrževanje posameznih šol pokrivajo posamezne občine, oziroma deželni šolski zaklad. Dosedanji okrajni šolski zakladi se razpuste.

K tem stroškom se prištevajo sledeči: aktivitetne doklade učiteljem, podpore učiteljem, oziroma njih vdovam in sirotam za slučaj bolezni ali drugih nesreč po potrebi in — zaslužnju; vzdrževanje učnih pripomočkov; starostne podpore učiteljicam ročnih del; podpore okraj. učit. knjižnicam; dnevnine in potnine učnim osebam k okrajnim učiteljskim konferencijam, kakor tudi delegatom za deželno konferencijo. Denar nakazuje deželni odbor.

c) Pravne razmere učiteljstva.

Konjsko kopito te »Landesschulreforme« pa se kaže v posebni luči y pravnih razmerah učiteljstva, zakaj § 6. pravi — citujemo y originalu —: »Das in den Schulbezirken außer Wien einzelnen Gemeinden und den Bezirksschulräten zustehende Ernennungsrecht der Lehrpersonen an den öffentlichen Volksschulen bleibt aufrecht, wenn die gesetzlichen Zuschüsse des betreffenden Schulbezirkes zum Landesschul-

fonds nach dem Voranschlage für das betreffende Kalenderjahr 50 Prozent des gesamten dem Landesschulfonds obliegenden Schulaufwandes für diesen Bezirk betragen, geht aber in jenen Schulbezirken, wo die Landesschulumlage diese Grenze nicht erreicht, auf den Landesauschuß über.«

Na Dunaju pa imenuje mestni občinski zastop učiteljstvo. § 13. veli dalje: Jeder im Lehrfach Angestellte muß sich einer definitiven oder provisorischen Versetzung aus Dienstesrücksichten fügen und sich auch aushilfsweise an einer anderen Schule verwenden lassen. Indes darf eine Lehrperson durch derlei Maßnahmen in ihrem bisherigen Dienstestommen an Jahresgehalt und Dienstalterszulagen, im Falle der provisorischen Versetzung und der Zuweisung an eine andere Schule zur aushilfsweisen Dienstleistung auch in der bisher bezogenen Funktionszulage und dem bisher genossenen Quartiergeld keine Einbuße erleiden. Versetzungen von definitiven Lehrpersonen verfügt der Landesschulrat nach Anhörung des Ortsschulrates und im Einvernehmen mit dem ernennungsberechtigten Organen. Die Zuweisung von Lehrpersonen an andere Schulen zur bloß aushilfsweisen Dienstleistung wird vom Bezirksschulrat vorgenommen.

Velezanimiv je dalje odlomek, kjer se obravnava discipliniranje učiteljstva. Tu se mora zamoriti takoj v kali vsaka nepokornost in učitelj mora postati tu prava pravcata raja, individualnost nima prostora v okvirju tega zakona, služili bodo sami ponižni hlapci in klečeplazci, zakaj kot službeni pregrešek se smatra — »jedes pflichtwidrige Verhalten von definitiv oder provisorisch angestellten Lehrpersonen in der Schule sowie ein das Ansehen des Lehrstandes oder die Wirksamkeit als Erzieher und Lehrer schädigendes Verhalten von Lehrpersonen außerhalb der Schule«. Kake nazore imajo pa ravno dunajski mogotci o delovanju učiteljstva zunaj šole, o tem pisati bi bilo menda odveč. Vsak prestop se kaznuje ali z grajo ali z disciplinarno kaznijo.

Grajo podeli ali šol. voditelj ali okr. šol. svet, prvi ustmeno, slednji pismeno. Disciplinarno kazen izreče deželni šolski svet. Le-te so: ukor, denarna kazen do 100 K, pomaknitev v nižji plačilni razred, odtegnitev funkcijskih doklad, ravnateljskih, nadučiteljskih ali voditeljskih, prestavljenje na drugo službo, odpustitev iz službenega kraja, odpustitev iz službe. — Preden se izreče discipliniranje, se mora dati kaznencu prilika, da se opraviči. Odpustitev iz službe izvrši se le tedaj, ako je bil dotični že prej disciplinarno kaznovan, a se ni poboljšal. Kdor se pa pregreši posebno proti nramnosti, »veri« ali prepovedi telesnega kaznovanja, dobi takoj — »plavo polo«.

Glavni in edini namen te preprozne »Landesschulreforme« je izročiti šolstvo sploh v popolno oblast antisemitski stranki in po tej v popolni objem internacionalnega klerikalizma. Slovenskim kratkovidnežem se pa tu odpira najlepša perspektiva v nejasno bodočnost. $\triangle$

Za čast naroda in dežele!

Vrata deželne zbornice so se zaprla. Upi in nade, ki so jih stavili posamezni stanovi na deželno zbornico, ostanejo še v nedogledni čas nerešeni, ostanejo — upi in nade. Pa četudi se niso izpolnila upanja, ki smo jih gojili mi in drugi

stanovi, posebno kmetiški stan, je vendar bilo sedanje zasedanje deželne zbornice važno vključno temu, da niso nič storili. Važno je bilo, ker so na nečasten način reševali čast naroda in dežele ljudje, ki imajo sami kaj motne pojme o časti. S te strani tedaj, ker so hoteli kar z enim mahom odstraniti vse zapreke, ki ovirajo razvoj našega naroda na Kranjskem in ga rešiti vsake nevarnosti, je bilo to zasedanje velepomembno. »Za čast dežele in naroda!« Ta klic še zdaj odmeva od zidovja kranjske deželnozbornice dvorane.

Pa če si ogledamo stvar nekoliko natančneje, se lahko prepričamo, da bo imel ta način naš narod med svetom — če mu bodo tako pridobivali čast — jako malo ugleda in veljave. Ne vemo, ako bodo rešili narod s tem, če odpravijo iz dežele eno višjo in jako vplivno osebo — posebno pa še, če se je hočejo iznebiti s škandalom. No, in ker je ravno ta oseba — baron Hein — deželni predsednik, in so nam že očitali, da opravljamo zanj službo nekake predstraže, zato je slovesno izjavljamo, da kot slovenski učitelji nikakor ne odobravamo birokratiškega teptanja narodovih pravic. Odločni nasprotniki smo vsakemu tlačanstvu in birokratizmu.

Toda če ste hoteli odpraviti to vam tako neljubo in za narod tako nevarno osebo, zakaj ste pa tako dolgo čakali? Kje je bil prej vaš demokratizem in kje je bila prej vaša narodna odločnost. Prvega in drugega nimate nič. Oboje kažete le umetno — v slepilo nevednim in politično nezrelim ljudem. Predobro vas poznamo, da bi ne vedeli in ne poznali vaših nakan, ki jih kujete proti vsakemu, ki se upa na kmetih le malce vzdigniti glavo in neustrašeno, povedati resnico o vaših smotrih. Gorje mu in trikrat gorje, če pridete kdaj do močil! To pač ne znači demokratizma!

Taka je tudi z narodnostjo. Zakaj prihajate šele zdaj z zahtevo: »Proč s Heinom!« Če ste res vzeli vso narodnost v zakup in je nje rešitev na Kranjskem zavisna le od barona Heina in njega odstranitve, tedaj bi bili to že prej zahtevali ko ste imeli vso drugo moč v pokojnem škofu Missiji. Zakaj pa tedaj niste pokazali te narodne odločnosti? Seve, Missiji je bila narodnost neznan pojem, kar je vam še danes z razliko, da zasledujete pod krinko narodnosti svoja klerikalna stremjenja. Na dolgo bi se dalo še razmotrivati o tem, toda zaključek bi bil vedno stari refrem: Pesek ljudem v oči!

Ravno taka je z demonstracijami. Kaj mislite, da bo narod z njimi rešen? Četudi nam odrekate vsako politično zmožnost, vendar se drznemo tudi to odločno zanikati.

Ljudska šola je mesto, kjer se brani čast naroda in dežele. Časti vsakterega naroda, ne merimo po škandalih in raznih demonstracijah, ampak po njega kulturi in napredku, njega duševni izobraženosti ter fizično-podjetni energiji. Tu vas čaka še toliko nerazoranega polja, ki zahteva neutrudnega dela. Tu pridite z nujnimi predlogi in recite: V tem kraju je toliko sto otrok brez šolskega pouka, tu je toliko otrok, da je treba šolo razširiti. Zahtevajte, ki vam je toliko za narod, nadaljevalne tečaje za poljudnopotrebne stroke. Tu, tu je čast naroda in dežele! Kaj pomaga vse vpitje in vsa Krekova teorija o socializmu, ko ljudstvo nima potrebne ljudskošolske naobrazbe. Če se hoče narod rešiti, ga je treba dvigniti na najvišji kulturni nivo, da je v stanu konkurirati s soslednimi bolj izobraženimi in gospodarsko trd-

nejšimi narodi. Da se pa to zgodi, je treba šol, šol in zopet šol. Sami morate uvideti v svojih združnih društvih, kam zavede človeka nevednost, ki je najdražja reč na svetu, in še nočete izpregledati. Le brez skrbi bodite, ko bo narod dovolj vsestransko izobražen, ni se mu treba bati pogina, in naj sedi na deželnopredsedniškem stolu kdorkoli.

Seve, za ta predlog vi niste, ker ljubite temo in se bojite belega dne. Ni vam za blagor ljudstva, ampak le za njega izrabljanje. »Naše dobro, zavedno ljudstvo« še nima teh lastnosti v isti meri, kot se mu pripisuje, posebno zadnje ima za 90% manj, kot vpijete. Le duhovski terorizem ga sili v to navidezno zavednost. Potem, seveda, bi še tega ne bilo, in vi bi ne mogli porabljati tega ljudstva niti za — »Stimmvieh.« Verjamemo, da gre to nevedno ljudstvo že zdaj za vami in tudi pojde, dokler boste na ta način reševali čast domovine in naroda. Zdaj tudi še lahko govori dr. Šusteršič o »težkih bataljonih,« saj ni čuda, ko se obetajo po raznih klerikalnih shodih že vile!*)

Tega potem ne bo več, če boste reševali čast dežele in naroda po zgoraj navedenem nasvetu — z ljudsko šolo.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

je začela poslovati.

Podpisanih deležev: 42. Vplačilo: 1177 K.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1904.

Zborovanje „Saveza hrv. učiteljskih društava“.

(Dalje.)

d) Etiških razlogov tudi ne smemo prezreti. Na vseh šolah na kmetih in na mnogih mestnih ostaja v šoli čez polovico otrok. Učitelj ne more vedno paziti na to deco. Težko ostane opoldan v šoli. Srečen je, če ulovi nekaj časa za pisarno, gospodarstvo, obitelj in za sebe. Zakaj bi potem v tem času ne moglo priti do razbijanja, hudobij in nečednosti? Ravno tako ni dobro, če gredo otroci pozno domov. Šolo završujemo ob 4. uri. (Pri nas večinoma ob 3. uri.) Znano pa je, da hodijo otroci jako počasno. Običajno rabijo dvakrat toliko časa kot odrasli ljudje. To je fakt, ki je vobče znan. Deca neredko prihaja domov šele v mraku. Koliko je tedaj prilik, da se pokvari spotoma. Pa kako je šele tedaj, ko pada sneg, ko je slabo vreme, voda, dež, nalivi itd. Ali se more spojiti z etiškim čuvstvom, da deco za takih neprilik puščamo popoldan ob 3. ali 4. uri domov?

Ako pa uvedemo nerazdeljni čas poučevanja, ne bo dec a sama v šoli. Na poti domov pa ji je čuvaj dnevna svetloba. In ob slabem vremenu jo lahko z mirnejšo zavestjo puščamo domov.

To so glavne koristi, ki nam jih nudi v sedanjih razmerah nerazdeljni čas poučevanja. To so na vsak način velike koristi, zato pa moramo stremeti za tem, da uvedemo ta način pouka. Samo vprašanje je, v katere šole in kako ga naj uvedemo.

*) To je bilo na shodu na Česnjici.